चन्द्रालोककारिकाः

५५८ पत्र १२

स्वापदं सङ्गैकवसतिः ५ साहित एव साहित्यं सरस्वत्याः सम्बन्धि इदं सारस्वतं साहित्यं च
तत्सारस्वतं साहित्यमेव क्षीराम्भोधिः साहित्यसारस्वतक्षीराम्भोधिः ५ कवित्वबीज
भूतः संस्कारविशेषः प्रतिभा । प्रथमपद्यस्य ॥

वं.क.
१

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ उच्चैरस्यति मन्दताः सरसतां जाग्रत्कलंकैः रवधूं संहसल यतेव
यास्तमनसा मल्लासितीमान मे दृष्टोयन्मदनाशनार्चिरग्मलालोकत्रयीदर्शिका सानेत्र
त्रितयी वखंडपरशोर्वाग्देवता दीव्यतु १ हंहो चित्त मयाचित्रचंद्रमणयः संवर्द्धयंरत्नसान्द्रे वेह्रे
रिणीनिर्विचारकचितेमास्मन्मकाशीभव उल्लासायविचारवीचिनिचयालङ्कारस्वारां तिये.
स्वन्ता लोकमयं स्वयं वितनतेयी सूत्रवर्षैः कृती २ पुज्यास्वाश्चलसज्जसैकवसतिः साहि
त्य सारस्वतनदीं नामोयिरगायतास्यपद्यत्येत्यः समाश्रीपताम् श्रीरत्नाकरपदे पुनाकौशल
मयं पीयूषमस्माज्जगज्ज्ञाग्रज्ज्ञास्तरपक्षकेसरयशः पीतांशुरत्नाकुथाः ३ तं सर्वाचार्य
सूर्यांकि ज्योतिस्तोमोहमंस्तुमः यंमस्तूयमकाशान्तेमकुणांत्रसेवितावः ४ नाशाहंकृती
यंसर्वैर्यामतमनेनेनहृष्यन्ति किंलचवक्रोक्त्या नीणाकज्जलैनैवहृष्यन्ते ५ मतिमैवक्र
नाम्या ससहिताकवितां प्रति हेतुर्मदंतु संबद्धा बीजव्यक्ति लतामिव ६ निर्दोषाल
लणवतीसरीतिर्गुणाभूषणा सालंकाररसानेकवृत्तिर्वाक्याव्यनामभाक् ७ अह्नीकेरा
तियः काव्यं प्राह्लाप्योवनतंकृती असौ न मन्यते कस्मादनुत्तमनतंकृती ८ विभक्त
मत्रयेयोगयः शास्त्रीयः शाब्दरूप्यते रूढयौगिकतान्तिश्रैः प्रभेदैः सकनस्त्रिया ९

यत्र विघमानोपि
योगार्थोनप्रती
यते सोयरूढ्योगः
यत्र योगार्थःप्र
तीयते नात्वेति
विघमानोपि
सयोगाभासः
यथा मण्डपः पा

याने ह्रिधामधुरादिरूपापंचधा ... तिविघमानोपियोगो
नप्रतीयते न्वसुतंग्र— प्रमतयोवासदृशाद्दुतिवक्तुत्यत्रेः धातु कुनदादित्वाभावात् =

अन्यत्तेतुभाति ::

स्फुरतः कान्तिर्यस्य सः स्फुरत्कान्तिः = धात्वर्थत्वास्फुटोऽयं कुन्ती शब्दाद् यौगिको निष्पन्नः कौन्तेयः संभिन्नः स्फुटो यं =

अव्यक्तयोगनिर्योगयोगाभासैस्त्रिधाग्रिमः । नेयहल्लादिरूढादिमण्डपाद्या यथाक्रमं ॥ ९ ॥
अव्यक्तस्त्वन्ससंभिन्नप्रभेदैर्यौगिकस्त्रिधा । नेयशान्तिस्फुरत्कान्तिकौन्तेयादिस्वरूपिणः ॥ ११ ॥ तस्मि
श्रोत्येऽन्यसामान्यविशेषपरिवर्तनात् । नीरधिः पंकजं सौधं सागरोद्भूतरुहः शशी ॥ १२ ॥ नीरनि
धिपयाकाशपंकजं तेन सिद्ध्यति विभक्त्यन्तपदं वाक्यं तद्दूहोऽर्थसमाप्तितः ॥ १३ ॥ युक्तार्थानां

युक्तिं तां च विनाऽव्यक्तवाक्यं संदृश्यते वाक्यं च खण्डवाक्यं च पदमेकमपि क्वचित् ॥ १४ ॥ एवमत्वा
दिति यथादेवेन्द्रामंत्रणां यथा वाक्यमेकान्तविश्रान्तान्याङ्गीकायकदम्बकं ॥ १५ ॥ महादे
वः सत्रप्रमुखमखविधिकवत्सलः स्वामिन्नातन्नकिप्रणिहितमतिर्यस्य पितरो अनेनासा
वायः सकविजयदेवेन रचिते चिरं चन्द्रालोके सुखयतु महत्त्वः सुमनसः ॥ १ ॥ अपदो

ततेन सह वर्तमाना घाः स्याच्चेतो विशता येन सञ्जातारमणीयता शाब्दे चैव हानतोऽन्मे षंदोषमत्रोषपंक्तितम्
१ भवेच्छ्रुतिकटुर्वर्णैः श्रवणोद्वेजनैः पटुः । संविद्धंते व्याकरणविरुद्धं च्युतसंस्कृतिः ॥ २ ॥
असमर्थं देवतादिशब्दे पुल्लिंगतादिकं असमर्थं तत्स्याद्वेः प्रयोगो गमनादिषु ॥ ३ ॥ सह
तिहतकान्तारेकान्तः कुटिलकुन्तलः । निहतार्थं लोहितादौ शोणितादिप्रयोगतः ॥ ४ ॥ ध
पकाक्षरं विना सूक्ष्मादिकेवतत्तादिवत् । अनन्वयं नचितार्थं यत्पदमाङ्गस्तदेवतत्

द्रुतत्वायां परस्मैपदं ... [illegible] ... मिदमपि दोषं = ४

वृद्धिमां घरसानभिमतां मन्दानि चतानि तामरसानि मन्दतामरसानि मन्दतामरसानां भावः मन्दतामरसतातां । जाग्रत
स्फुतेकलंकास्ति जाग्रत्कलंके नामप्रकटवोधुरवधं सुमपमानं हन्यते दूरीकरोतीति चन्द्रात्मचन्द्रपदे जाग्रत्याकलायस्मिन्क
माति तज्जाग्रत्कलजाप्यत्केलयथास्यात्तथाकेरवधं सहन्यते दूरीकरोति १ वाक्येषु समनक्षमानहेऽज्ञासिनी घनिरुपंध

श्रीः वं: लो २

इयमद्भुतगाढोग्रकेलिकौतुकवानरी निरर्थकं जहीत्यादिश्लोकप्रयोजनम् ६ अर्थेऽपि
द्यदित्यादौ दयदा घमवाचकं पद्मेन मस्तं भास्वानरुणांतरुणैः करैः ७ अह्नीत्तं त्रिवि
पंक्तीजालगसामङ्ग लालमना आह्लादसाधनं वाग्वः कांतानाशो भवेत्कथं ८ स्याद्वर्थमिवे
संदिग्धं नयांयांतिपतत्रिणः स्यादप्रतीतं शास्त्रैकगम्यं वीतानुमादिवत् ९ शिथिलं प्राय
नैलिलेपमद्धिनं ते शाशिश्रिपि मस्तपिहकटी लोहगलादि ग्राम्यमच्यते १० नेयार्थं ल
लणास्यतमसरादमनोहरा हिमांशोर्दीधितिचक्षारजागवेयाभिकाः कराः ११ क्लिष्ट
मर्थो यदीयोर्थ श्रेणिनिश्रेणिमत्यति हरिप्रियापितृवधूभवाहप्रतिमं वचः १२ अवम
विधेयांसः समासपिहितेविधौ विशांति विपिनखमायकटाक्षाः कामिनां हृदि १३ अपरा
यी नद्ध्यादिविरुद्धमतिकृत्तत्तं अन्यसंगतमभ्रंगहारशोभिपयोधरः १४ रसायनवि
तेवर्णो मतिहृल्लालरं विहः नमामहृदजानामि रावणारणादारुणं १५ यस्मिन्नुपह
तोलमो विसर्गाद्दहतत्त्रया ऊसंधिपटवागह्विसंधि दैपतीइमौ १६ हतहृत्तमनु
कोपिकृद्दोदोषसूवकास्तिवेत् विशाललोचने यस्यां वरं नागतरंगितं १७ स्नूनंत्वत्खड्ग

विदुर्नं प्रचुरमेधा
मितिचिन्मायाः
तेषां चित्तानि तान्येव
वमलयः २ चिज्ज्ञा
नं प्रचुरमेषां तेचि
न्मयाः चिन्मया
नां चित्तानि चिन्म
यचित्तानि तान्येव
चन्द्रमलयः ३
वीचीनां निचयो वी
चिनिचयो विचारव
त्वीचिनिचयो य

छोघनिति २३
यक्षासोमदस्य
३ घनमदः धत्तो
नां ३ घनमदः ध
छोघनमदः धत्तो
घनमदस्य नाशन
मार्जित्यं ...
यक्षासोमदन
श्चै ३ घनमदनः ध
हृयथास्यानथा
३ घनमदनः धत्तो
घनमदन एवाघ
नमिन्धनं यस्याः
साधद्धोघनमदना
शनार्थैः २२

स्मिन्स विचारवीचिनिचयः अलंकार एव वारां निधिः अलंकारवारां निधिः विचारवीचिनिचयश्चासौ अलंकारवारांनिधिश्च वि
चारवीचिनिचयालंकारवारांनिधिः [illegible] सम्बलसदृशः युक्ताप्रास्वाद्यायुक्ता
स्वाद्यास्तेजसदृक्षायुक्तास्वाद्यलसद्दृशाः एकाचासौ वसतिश्च एकवसतिः वासस्यान युक्तास्वाद्यलसद्दृशानामेकवसतिः युक्ता

पृष्ठा ष्पा २

संभृतयशाः पुण्यं तमलसां अधिकं भवतः शान्तूदपास्पसिलतनाफणी १८ काप्येतंश
तरलकावामल्लोलाक्षश्यामलोचना विकृतं हूरविह्वलं तैरैपरः कुंजराः शरं १९ पतत्पक
क्षं हीनानुभासादित्वेयपोत्तरं गंभीरारंभदम्भोलिपाणिरेष समागतः २० समा
सशनराज्ञस्यादेखपीसुखभाजनं नेत्रानंदीतयारामहदेसम्बुपिलान्यवं २१ स्व
दोलतरपत्रापेल्लीक्रीडान्तरेपुसस्मितम् मोवारंभंक्तमः शाम्भुमर्दवम्भोहे विग्रहं।
२२ श्रमवृत्तयोगः स्यान्नचेदभिमतोन्वयः येनबद्धो मुधियि यस्यरामस्यानुचरावयं
२३ हिंसांसपदमाद्धिययः मूरान्तमभूत्यत् अस्यानस्य समासन्नविहृज्जनमनो
रमं २४ मिथपरपम्याकपदैः संकीर्णं यत्रदेवतत् वक्त्रेणभ्राजते रात्रिः कांताचंद्रेणरा
जते २५ व्रज्याणेत्वचशः सुवर्गर्भितं शुभमिश्रूषणा आकर्णीयपयः स्तीस्वर्णाकलक्षणा
यते २६ भनप्रक्रमसमारब्धशाह्वनिर्वाहहीनता अक्रमः क्रमसंज्ञं ते त्वामनभ्यर्च्यदे
वताः २७ अमतापीलरंसत्वैः सत्वैवार्थविरोधकृत् मञ्जहारस्मरः कान्ताशोकेना
लिंगितां मना २८ अपुष्टार्थाविशेषेपि वेत्रविशेषो विशेषणात् विशानिद्दुर्दपेकान्ता
कलालाः स्वंजनादिमः २९ काष्ठं स्वभावकोयार्थसत्तमो वाच्यसंगतो व्याहतश्चे
त्रिमः

चं॰
लो॰
३

3

द्विरोधः स्यात्प्रियः सर्वापवर्गयोः ३० सहस्रपत्रमित्रं ते वक्त्रं केनोपमीयते ज्ञातस्तत्रोप-
मा यस्य पुनरुक्तः स्याद्यथाकरः ३१ उत्क्रमग्राम्यसंदिग्धापार्थयो दोषाः क्रमादमी तव कान्तः कु-
सुमगन्धे यस्त्वं गेन रक्तमेव वा ३२ पक्वमेतुम्बनं देहि तावदास्यामि कञ्चुकम् श्रुतार्किंसे-
व्यतां चन्द्रमुखी चन्द्रकिरीटयोः ३३ अनौचित्यसंकीर्णिलतां नरङ्कः पतियस्तदा प्रसिद्धा-
विरुद्धा वा पिविरुद्धहिविधं मतं ३४ मस्ते यपपुष्पकं दर्पप्रतापयवलक्ष्मुतिः केतकी
शोखवेशं भोर्थमेवल्लकलालला ३५ सामान्यपरिवृत्तिः स्यात्क्वोज्ज्वलद्युतिविग्रहः विशे-
षपरिवृत्तिः स्यात्सुनिताम्नमवेतसि ३६ देस्तः सहचराचारुविरुद्धान्योन्यसंगती धा-
म्नां संततमुत्तननयं स्वयं वानजानते ३७ सरोजननेत्रपत्रस्यमरविन्दमवलोकय पाल-
यिष्यति ते गोत्रमसौ नरपुरन्दरः ३८ पदे पदांशे वाक्यांशे वाक्ये वाक्यकदम्बके यथा-
न्तसारमस्पृहेहोषाद्बुद्धार्थसंश्रयान् ३९ दोषमापतितं स्वांते प्रसरन्तं निरुह्य खलं
निवारयति यस्तेषां तांक्रपान्तपुण्यंतितं ४० दोषे गुणत्वं तनुते दोषत्वं वा निरस्य-
ति भवंतमप्यवादोषं न पत्पत्याज्यनामसौ ४१ भवलं चन्द्रश्रियं यत्रेशुद्धेनप्रसक्तकरां-
कुरैः अत्रहासरसोदेशोयाम्यत्वगुणतां गतः ४२ तवहस्याद्विसंधजेः कपंजाता

कलङ्किता कवीनां समयाद्विख्याविरुद्धो दोषतां गता ॥ यथा दृष्टा रगौरीहृदये दे
वं हिमकराङ्कितं अत्र श्लेषोदयानैव माद्यंहीति निरर्थकं ॥ यथा महादेवेत्यादि ॥
द्वितीयोनेनायं [illegible]कवीत्यादि ० अथ लक्षणानि । अत्यन्तरविचित्रार्थव्याप्ति
र्लक्षरसंहतिः उपाकान्ते नानुगता [illegible] पौरिरयं [illegible] १ शोभाव्याप्तोपि यद्बोबो
गणाकीर्णा निषिध्यते मयानिन्दन्ति संसारकं सारियं [illegible] २ अभिमानो
विचारस्त्वेह हितार्थं निषेधकान् इन्द्रियेन्द्रिकपंतीत्व [illegible] यदिकपंनिषि ३
हेतुरल्पका बहून्यनामकैकस्यावधारणा नेन्दुनीकोयमोवीरिः साधारणस्थि
तोदहन् ४ मतिघेयः मस्तिद्धानां कारणानामनादरः नकुहेनुक्रवोः स्यन्दे नैवं
वीराणि वारिताः ५ निरुक्तं स्यान्निर्वचनेनाम्नां सत्यं यथान्तरं [illegible] रिते राजः
नात्पदोषाकरो भूद्वान् ६ स्यान्मिथ्याध्यवसायश्चेद् सतीसाध्यसाधने वंद्यांशु
स्वरूपितान पुष्पसज्जवहन् ७ सिद्धिः व्याते [illegible] चेत्रामकीर्तने लक्ष्मीतो [illegible] पेय
वामेवेह विख्यातेतेनं [illegible] जलपिजन्तैः ८ [illegible] विशेषसिद्धि [illegible] विचित्रार्थान्तरा
वयान् नवन्त्वनीरदः कोपि [illegible] ९ कार्यं फलोपलंभश्चेद्व्यापाराद्दल

वं लो ४

५

नो यथा प्रसादगुणेति प्रीतां कर्मानन्दो दायकश्च वाम १ । इत्यादि लक्ष्यांश्च रिका व्यस्याद्ग्रमेहर्षयः स्व
र्तो आजिस्त्रभालात्व मप्रुत्ती व महीभुजः ॥ मह्यप्रस्तती यः मत्स्य देव इत्यादि लक्ष्मी यस्ते नासाविति
ति शेषः अथ गुणाः । श्लेषो विवृतमाला यथ वर्तमानत्ववर्णानमस्त तथा ह्यः सजातीयैः शहे
जैयः सुखावहः १ उत्संसज्जनतां नीतेनंते कुलकंटकैः भीत यामा नव सेवाश्रियाश्लिष्टह
विक्रमः २ यस्मादंतःस्थितः सर्वः स्वाद्यमर्थो ऽवभासते सलिलस्येव सूक्तस्य स प्रसा
द इति स्मृतिः ३ समता ल्पसमासत्वं वर्णाधैस्तत्यता यथा प्रयामला कोमला वा
लारमणीश्वरणांगना ४ समाधिरर्थमहिमा लसद्धनरसात्मना स्पादंतर्विश
तायेन गात्रसंकुचितं सतां ५ माधुर्यं पुनरुक्तस्य वैचित्र्यं वाक्यतावहं वयस्य
पपपपणास्याङ्गवलं लोचनाचलं ६ ओजः स्यात् ओदिवर्णस्य संदोहो वाप्य
स्यमः विग्रहताय प्राःकृतात दूसिः कौपामा विशान् ७ सौकुमार्यमपा
रुष्यं पर्यायपरिवर्जनात् सकपाशेषता याताः समालिप्य सहस्रावं ८
उदारता नवैदग्ध्यमग्राम्यत्वात् यहस्रता मानं मज्जप्रिये किञ्चिल्लोचनात
मलज्जय ९ शृङ्गारेच प्रसादे च कान्त्य पद्यान्तिसदृहः अमी दश गुणाः

काव्येऽंसिसौ यथोदयो यथा ९ तिलकाद्यमिवस्त्रीणां विदग्धहृदयङ्गमम्
११ व्यतिक्रममलङ्कारमशङ्कं नैष्यणां गिरां १० विचित्रलक्षणाम्नायो निर्वाहः सोऽधिरो
चिती शास्त्रान्तरवहस्योक्तिः संग्रहोऽदिकदर्शिना ११ तत्र ये समस्ताः ॥ यथा
लङ्कारः शब्दार्थयोः प्रसिद्ध्या वा कवेः प्रौढिवशेन वा हारादिवदलङ्कारस्स
न्निवेशो मनोहरः १ स्वरव्यञ्जनसन्दोहव्यूहा मन्दोहदा गोर्जिगाज्यग्रङ्गस्सकाञ्चे दोह ५
कान्तप्रासमाहृता २ आवृत्तवर्णसंस्पर्शोऽनुप्रासः स्फुरद्वचः श्रमल्लानन्दस
न्दोहस्वच्छन्दस्यन्दमन्दिरं ३ लाटानुप्रासमर्थभिन्नाभिप्रायपदनिर्मिता यत्र
स्यात्वशनः शब्देर्गर्जितं तर्जितं जितं ४ श्लोकस्याहीतदर्द्धं वावर्णास्त्रिचर्यदि
वा तदा मता मतिमता स्फुटानुप्रासनामता मे ५ उपमेयोपमानादाववर्ण्यानप्रा
सरस्यते चन्द्रं तव लसङ्गोविन्दचरणारविन्दवन्दनम् ६ पुनरुक्तप्रतीकाशः पुनरु
क्तार्थसन्निभम् श्रमकान्तपाणीकृतं जम्भारातिमपेतमौ ७ आवृत्तवर्णस्तबकं
स्तवकन्दाङ्कुरं बधेः यमकं प्रथमाद्यन्यमार्गवच मौलिवत् ८ काव्यविन्मवरश्मि
चेत्तेव हृत्त्वन्या द्विलक्ष्यते तेषां यमस्थाने श्लोकमयीमसज्जनरञ्जिका ९ कामिनीवम
न्नि

चं. ५

5

वत्सविक्रमलोलोबाहुकरालिका कामीरसेकारक्ताहीशाङ्गकार्णांशालिकाश्रिता
१० उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः हृदये खेलतोरुच्चैस्तन्वङ्गीस्तन
योरिव ११ उपमानोपमेयत्वे यत्रैकस्यैवान्वयः इन्दुरिन्दुरिवेत्यादौ भवेदेवम
नन्वयः १२ विख्यातस्योपमानस्य यत्र स्यादुपमेयता इन्दुर्मुखमिवेत्यादौ सा
स्यात्प्रतीपोपमा मता १३ उपमाने तु लीलादिपदाढ्ये ललितोपमा त्वन्नेत्रयुगलं
यन्नेत्रलीलां नीलाम्बुजन्मनोः १४ अनेकस्यार्थयुग्मस्य सादृश्ये स्तबकोपमा
श्रितास्मितवरोत्तेविल्लोष्ठेक्ष्णःस्तामरसो यथा १५ स्यात्समस्तोपमा यत्र द्वयोर
पि विषयता पद्मानीव विनिद्राणि नेत्राण्यासन्नहर्म्यवे १६ यत्रोपमानचित्रे
णास्तवेणानुपरज्यते उपमेयमयी भित्तिस्तत्र रूपकमिष्यते १७ समानधर्म
युक्तार्थारोपात्सोपाधिरूपकं उत्सिक्तदितिहृल्लूनपक्षच्छेदपवेदवः १८
पृथक्कथितसादृश्यं सोपाधिरूपकं उल्लसत्पाणिपल्लवेल्लत्तनुलता स्वः २
रुहः १९ स्यादङ्गयष्टिरित्येवं विषमाभासरूपकं अङ्गयष्टिर्यनवल्लीत्यादि
रूपितरूपकम् २० परिणामो न यो यस्मिन्नभेदः पर्यवस्यति कालेन दृष्टा ५

रहसि मौनमसेवो न्नवं हन्दो २१ बद्धभिर्वृद्धयाबोधादेकस्याोलि विलोमनः स्त्री
भिः कामः प्रियैश्चन्द्रः कालः शत्रुभिरेलितः २२ अन्नवयामोरापायितंनव्या
उ याक्षिरपङ्क्तिः नायंसपांशुः किंतर्हिव्योमगाहासरोरुहम् २३ यत्स्वल्लाय
कुतिर्यत्रचर्मिमात्रेनिषिध्यते नायंसपांशुः किंतर्हिसपांशुः प्रेयसीमतं २४
भ्रान्तापङ्क्तिरन्यस्यसंभ्रान्त्यायांशंतिवारैतो नापतनोति सोत्कंपंत्वरः किन्नसोवि
स्मरः २५ छेकापङ्क्तिरन्यस्यपाशंकायांतथ्यानिह्नवे मनल्पतमदेतल्पनः कान्तः
किं नहि नूपुरः २६ कैतवं व्यज्यमानत्वेव्याजाद्यैर्निह्नतेः पदैः निर्यान्तिस्मरला
राचाः कान्ताद्रव्यातकैतवात् २७ उत्प्रेक्षा नीयते यत्र हेत्वादिर्निह्नुवंविना त्वन्म
त्वश्रीकृतेनूनंपद्मैर्वैरायतेशशी २८ इवादिकपदाभावेशूद्वोत्प्रेक्षाप्रवर्तते य
कीर्तिविंशमस्मानाविवेशस्वर्गनिम्नगां २९ स्यात्स्मृतिभ्रान्तिसन्देहैस्तदेवालङ्कृ
नस्या: तित्रयपद्मः जंपश्यतः कान्तामुखंमेगाहतेमनः ३१ अयंप्रमत्तमधुपस्त्वन्मखं
तिपद्मजम् पद्मजंवासपांशुवेन्यस्याकान्तननिर्णयः ३१ मीलितंयदिसादृश्या
द्भेदएवनलक्ष्यते रसोनालक्षिलालाक्षायाशुरशाससहजारुणे ३२ सामान्ययदि

चं.

सादृश्याद्विशेषोनोपलक्ष्यते पद्माकरप्रविष्टानांमुखंनालक्षिसुभ्रुवां ३३ हे
तोः कुतोपिवैशिष्ट्यात्स्फूर्तिरुन्मीलितंमतं लक्षितान्युदितेचन्द्रेपद्मानिचमु
खानिच ३४ अनुमानंचकार्यादेःकारणाद्यवधारणात् अस्तिकिंचिद्यदन
यामांविलोक्यस्मितंमनाक् ३५ अर्थापत्तिःस्वयंसिद्धपदार्थान्तरवर्णनात्
सजितस्त्वन्मुखेनेन्दुःकावार्तासरसीरुहां ३६ स्यात्काव्यलिङ्गंवागर्थोनूत
नार्थसमर्थकः जितोसिमन्दकन्दर्पमच्चित्तेस्तित्रिलोचनः ३७ अलङ्कारः
परिकरःसाभिप्रायेविशेषणे सुधांशुकलितोत्तंसस्तापंहरतुवःशिवः ३८
साभिप्रायेविशेष्येतुभवेत्परिकराङ्कुरः चतुर्णांपुरुषार्थानांदातादेवश्चतुर्भु
जः ३९ अक्रमातिशयोक्तिःस्याद्युगपत्कार्यकारणे आलिंगतिसमंदेवज्यांश
रांश्चपराश्चते ४० अत्यन्तातिशयोक्तिःस्यात्पौर्वापर्यव्यतिक्रमे अग्रेमानोगतःप
श्चादनुनीताप्रियेणसा ४१ भेदकातिशयोक्तिश्चेदेकस्यैवान्यतोच्यते अहोअ
न्यैवलावण्यलीलाबालाकुचस्थले ४२ रूपकातिशयोक्तिश्चेद्रूप्यरूपकम
ध्यगं पश्यनीलोत्पलद्वन्द्वान्निःसरन्तिशिताःशराः ४३ प्रौढोक्तिस्तदशक्त-

स्यात्तच्छुक्लतावकल्पनं संभावनं यदीदृशं स्यादिदमहो न्यप्रसिद्धये ४४ सितं
स्फटिककृशानुः स्थितिश्वेतीकृतैर्जलैः मौक्तिकं चेल्लतां सूते तत्तत्फलमशेषेत्
समं यशः ४५ वांछितार्थाधिकप्राप्तिर्यत्नेन प्रहर्षणं दीपमुद्योतये याव
त्तावदभ्युदितो रविः ४६ इष्यमाणाविरुद्धार्थसंप्राप्तिस्तु विषादनं दीपमु
द्योतये यावत्तावन्निर्वाण एव सः ४७ क्रियादिभिरनेकस्य तुल्यता तुल्ययो
गिता संकुचंति सरोजानि स्वैरिणीवदनानि च ४८ प्राचीनाचलचूडाग्रं चु
विविंवे सुधाकरे प्रस्तुताप्रस्तुतानां च तुल्यत्वे सति दीपकं ४९ मेधांबुधः
स्वामिन्दुर्विमर्दिनं व्रतं भवान् आहतें दीपकपदेभवेदा हन्ति दीपकं ५०
दीप्त्याग्निर्भाति भातीन्दुः कान्त्या भाति रविस्त्विषा वाक्यार्थयोरुपमा सामान्ये
प्रतिवस्तूपमा मता ५१ तापेन भ्राजते सूरः शूरश्चापेन राजते चेद्धि च प्रतिविंब
तेष्टान्तो मा बलंकृतिः ५२ त्वमेव कलमत्तिमलत्वे सत्यामोहा मदाङ्कः दृष्टान्तस्त्व ति:
इव ... ५३ यात्राचेद्वाक्यार्थभाभानोक्तहिं यात्रा विभाव
री वाक्यार्थयोः सदृष्टायो रैक्यारोपो निदर्शना ५४ यातः सौम्यता सेवङ्गान्तो
शे

चं. ८ वकलङ्कृता। व्यतिरेको विशेषश्चेदुपमानोपमेययोः ५५ शैला इवोन्नताः सं
तः किन्तु प्रकृतिकोमलाः सहोक्तिः सहभावश्चेद्भासते जनरंजनः ५६ दिगंत
मगमत्तस्य कीर्त्तिः प्रत्यर्थिभिः सह विनोक्तिश्चेद्विना किंचित्प्रस्तुतं हीनमुच्यते
५७ विद्या हृद्यापि सावद्या विना विनयसंपदं समासोक्तिः परिस्फूर्त्तिः प्रस्तु
ते प्रस्तुतस्य चेत् ५८ अयमैन्द्रीमुखं पश्य रक्तश्चुम्बति चंद्रमाः सभङ्गश्लेषः प
दानां चेदेकैकस्य पृथगर्थता ५९ उच्चलद्भूरिकीलालः शुशुभे वाहिनीपतिः अ
भङ्गश्लेषः पदस्तोमस्यैव चेत्पृथगर्थता ६० अजरामरता कस्य नायोध्येव पु
री प्रिया अर्थश्लेषोर्थस्य श्लेषो यद्यनेकार्थसंश्रयः ६१ कुटिलाः श्यामला दी
र्घाः कटाक्षाः कुन्तलाश्च ते अप्रस्तुतप्रशंसा स्यात्सा यत्र प्रस्तुताश्रया ६२
कामलैः कमलावासैः किं किं नासादि सौरभम् कार्यकारणसामान्यविशेषादे
रसौ मतः ६३ अप्यस्तु येः पदमारभयान्ति व्यवसायिनः भवेदर्थान्तरन्यासोनुष
क्तार्थान्तराभिधा ६४ हनूमानब्धिमतरद्दुष्करं किं महात्मनां यस्मिन्विशेष
सामान्यविशेषाः स विकस्वरः ६५ स न जिग्ये महान्तो हि दुर्धर्षाः सागरा इव का

ण्योः सैः प्रस्तुतैरुक्तैः पर्यायोक्तिः प्रचक्षते ६५ त्वत्पादाग्रांकुरस्यामास्वर्विप
न्नस्य पसमस्य उक्तिर्व्याजस्तुतिर्निन्दास्तुतिभ्यां स्तुतिनिन्दयोः कस्ते विवेको
नयसि स्वर्गं पातकिनोपि यत् आक्षेपस्त्वयमुक्तस्य प्रतिषेधो विचारणात् ६७
चन्द्र सन्दर्शयात्मानमथवास्ति प्रियामुखं गूढाक्षेपो विधेयोक्तो निषेधे वा
स्फुटे सति ६८ हर सीतां स्वयं किं त्वं चिन्तयालकदोकतं विरोधो नप· वौ
पत्तिश्चेद्गुणद्रव्यक्रियादिषु ६९ अमन्दचन्दनस्यन्दः स्वच्छन्दं दन्दहीति
माम् श्लेषादिभूर्विरोधस्त्रो द्विधो याभासता मता ७० अप्यन्यकारिणा येन
जगदेतन्नकाप्यनेन असम्भावोर्थनिष्पत्तावसम्भाव्यत्ववर्णनं ७१ को वेद गोप
शिशुकः शैलमुत्पाटयिष्यति विभावनां विनापि स्यात्कारणं कार्यजन्म चे
त् ७२ पश्य लाक्षारसासिक्तं रक्तं तच्चरणद्वयम् विशेषोक्तिरनुत्पत्तिः कार्य·
स्य सति कारणे. ७३ नमन्तमपि धीमन्तं न लंघयति कश्चन आख्यातभिन्नदेशत्वे
कार्यहेत्वोरसंगतिः ७४ त्वदरातिवधूकानां कामनोहरगद्दमः विषमं यद्य
नौचित्यात् हनेकान्तपवर्णनं क्वांनितीत्रविषाः सर्पाः क्वासौ चन्दनद्रुमः स

चं.लो नमोविस्मृतोनेकवस्तुसम्बन्धवर्णनं ७६ अन्तर्हृपं कृतं पद्महारेणाक्षमालम
विचित्रं चेत्प्रयत्नः स्याद्विपरीतफलप्रदः ७७ नमन्ति सन्तस्त्रैलोक्यादपि लब्धुं
समुन्नतिं अधिकं बोध्यमाधाराधेययाधिक्यवर्णनं ७८ यया व्याप्तं जगत्तस्यां·
वाचि मान्ति न ते गुणाः अन्योन्यं नाम यत्र स्यादुपकारः परस्परं ७९ त्रियामा
शशिना भाति शशी भाति त्रियामया विशेषः ख्यातमाधारं विनाप्याधेयव
र्णनं ८० गतेपि सूर्ये दीपस्थास्तमश्छिन्दन्ति तत्कराः स्याद्व्याघातोन्यथा
क्ष कारि तथाकारि क्रियेत चेत् ८१ यैर्जगत्प्रीयते हन्ति तैरेव कुसुमायुधः गुंफः
कारणमाला स्याद्यथा प्राक्प्रान्तकारणैः ८२ नयेन श्रीः श्रिया त्यागस्त्या
गेन विपुलं यशः गृहीतमुक्तरीत्यर्थश्रेणिरेकावली मता ८३ नेत्रे कर्णा
न्तविश्रान्ते काठौ दोर्मूले लदोलिनौ दीपकैकावलीयोगान्मालादीपकमिष्य
ते ८४ स्मरेण हृदये तस्यास्तेन त्वयि कृता स्थितिः सारो नाम पदोत्कर्षसा
रता च यथोत्तरं ८५ सारं सारस्वतं तत्र काव्यं तत्र शिवस्तवः उदारसारमेवेज्ञा
तिभिर्नेमित्रं तया गुणाः मधुरं मधुपीयूषं तस्मात्तस्मात्कवेर्वचः यथासंख्यं

स्मरस्य हृतीतस्याग्रेत्यागादेकावलीग्रहीतमुक्रमिमुक्तेग्रमेकस्थितायाः कामिनीवदनोपमायाः पक्षेमवंदेगागवयाम धीयः २८

क्रियार्थश्चैकक्रमादेकैकमन्विताः ८७ शास्त्रं मित्रं विपत्तिश्च नयरज्जुयमंजन
य पर्यायश्चेदनेकस्य स्यादेकेन समन्वयः ८८ पद्मं मन्त्रकाराणामावल्लेकामिनीव
दनप्रभा परिहृन्निर्विनिमयोन्नतानाम्यधिकयोर्मिथः ८९ जग्राहे कंशरंस
त्वाकरालान् बहुयोषितो परिसंख्योनिषिध्यैकमेकस्मिन्वस्तुयंत्रणं ९०
स्तेहन्नलयः मदीयेषु नस्वांतेषु ननन्कवा विकल्पस्तुल्यबलयोर्विलायामक्लिस्तल्पवि
शेषणं ९१ कांतविज्ञेयपरेवापिक्कहतस्वीनरागताम् [illegible]मे ध्रूपसामेक
संबंधमानां शंकः समुच्चयः ९२ न पूर्वं तिपश्चात्पश्यंतिश्च पश्यंतिचमवद्विषः
समाधिः कार्यसौकार्यकारणांतरसन्निधेः ९३ उत्कंठनांचकुलयदण
मास्तेवभानमान मत्पनीकं बलवतः शत्रोपक्षेपराक्रमः ९४ जेत्रतेत्रानः
कुशौकर्णौ उत्पलाभ्यामयः क्रती प्रतीय[illegible]उपमानस्याहीनत्वमुपमेयतः ९५ दृ
एवहृदनंनस्याः किंपद्मेन किमि[illegible]ना उल्लासोऽन्यमहिम्नावैद्योधान्यत्रवाण
ते ९६ तद्भाग्यं पतस्येव यन्नाश्रुपतिसज्जनं तद्गुणः स्वगुणत्यागादन्यतः स्वगुणो
दयः ९७ हरकंठांशुलिप्तोऽहिपोषस्तनश्री मा सितः यत्तेनोन्यथाःस्पाद्यपास्या

सत्ताप्यधिक योरेकंदत्वापरं प्रहातेसविनि मयः २८

२ स्नेनस्पशरस्मी दाणात्बहूनाक हाराणांग्रहणात् परिहृतिः २८

२ केनविकारत्ते नकार्यस्यहकरत्वं कार्यस्यसौकार्यं सकरत्वं ८

५८ यद्वाभवीशेनामपाशूलंपुनरस्यपोगेतपेववर्णेलेतन्नतद्गुणः अत्रनस्योद्योतनस्पपुनरहद्रूमः ४८

चं. लो. २९

सर्वेश्रूयता ९८ दीपेनिर्वापितेहासीकांचीरत्नैर्महन्महः संगतानस्वगुणानंगीका
रस्मादुत्तरस्तुणं ९९ विशत्रपिरवेर्मधंगीतपवमदापणुगी सांक्लिस्वगुणोत्कर्षो
नगुणः परसन्निधेः १० कर्णोत्पलानिदधतेकटाक्षैर्नीलनीलताम अवज्ञाव
र्णितेवस्तुगुणदोषाल्लमंयदि १ म्लायंतियदिपद्मानिकाहानिरमृतद्युतेः म
सैवातरक्रमोक्रोलस्थूलमच्युतस्तवरं २ यत्रामीवेतमीपांयतत्रेयंस्तनरामरि
त. पिहितंपरहस्तंगनेतानवत्पस्वावेष्टितम ३ प्रियेगृहागतेप्रातःप्रियानल्प
मकल्पयत व्याजोक्तिः शंकमानस्यछद्मनावस्तुगोपनं ४ सखिपश्यगृ
हारामपरागैरस्मिधूसरा वक्रोक्तिः श्लेषकाकुभ्यांवाच्यार्थांतरकल्पनं ५
मुंचमानंदिनंप्राप्तंनेहनंदीहरांतिके स्वभावोक्तिःस्वभावस्यजात्यादिस्थस्य
वर्णनं ६ कुरंगैरुत्तरंगाक्षैःस्तब्धकर्णैरुदीक्ष्यते भाविकंभूतभाव्यर्थसाक्षा
द्दर्शनवर्णनं ७ अलंविलोकयाम्यद्यापियुध्यंतेवत्सरागमाः देशात्मविप्रकृष्ट
स्यदर्शनंभाविकच्छविः ८ तवकुंतनेत्रदर्शनस्याः सालाद्यपंचेवशीत्यमे उदात्त
मृद्धेश्चरितंश्लाघ्यंचान्योपलक्षणं ९ सानौयस्याभवद्युद्धंतद्धूर्जटिकिरीटिनोः

२ विप्रकृष्टां नायिकामहिपूर्वनायकां मतिवचनं २ ५ अव्यक्तस्यानप्यासच ५ शिवाङ्गैतयोः
दृ देशेनआत्मनाविप्रकृष्टः देशात्मविप्रकृष्टः पत्रदेशेविप्रकृष्टस्यात्मविप्रकृष्टस्यचसाक्षात्कारोवर्णितेतत्रभाविकच्छविः २
२ ...मुवस्यते...लक्ष्मी...ख्याचार... च २

४ श्लेषमहिमाकाकुमहिम्ना वाच्यवाच्यार्थांतर कल्पनंतत्रवक्रो क्तिः ५ दु मुंचमानं दिनंप्राप्तंमानमुंच दिनंप्राप्तमितिकांते नोक्तेकान्तांदिनं प्राप्तंमामुचेत्यर्थक ल्पयित्वावदतिहेमंदमम नेदिनःप्राप्तिः कर्पतत्र नांतिके द

२ परसंनिधानस्य स्वगुणोत्क र्षवर्णितं २ दु कमलकुश वंतसीकृतानां नीलोत्पलानामिव

१ रसादिवर्ण
नेषु त्वारोरसव
दादयोलंका
राः २=
४=तिलतं
लम्पायेनसं
सेहूह्विभिन्न
रूपत्वान्तृष्णा
मध्ये लालोत्
४=
५=
द्वयोर्भिण्ये
पकप्रधान
त्वंम्राद्विः ५=

अन्यक्तिरङ्गमात्रत्वं शौर्यौदार्यादिवर्णनं १० नयिदान्तविरोजेत्स्वयावकाः क
ल्पशाखिनः रसभावतदाभासभावशांतिनिबंधना ११ रसवत्प्रेयऊर्जस्विस
माहितमयीमिदा भावानामुदयः संधिः शाबलत्वमितित्रयः १२ अलंकारा
तिमात्सम केचिदाहुर्मनीषिणः आहिरेकप्रधानत्वं तयोः संसृष्टिसंकरौ १३
एतेषामेव विन्यासान् अलंकारान्तराण्यमी सर्वेषां च प्रतिद्वंद्वप्रतिद्वंद्वमिदाहृ
ता १४ उपाधिः क्वचिदाभिन्नः स्यादन्यत्रापि संभवात् मालापदं यथावे
षां स्वयमासमन्तूह्ललेके १५ मनखेभवतः क्वापि द्वलंकारांगतां गते शाब्दे पद
र्थे वाक्यार्थे वाक्यार्थैस्तबके तथा १६ एते भवंति विन्यासाः स्वभावातिशयात्म
काः कस्याप्यतिशयस्योक्तेरित्यन्वर्थविचारणात् १७ मायेणामी अलंकारा
भिन्नानातिशयोक्तितः अलंकारप्रकारेऽणुदयानेष्वपि साम्प्रतं १८ वैतस्तण्येम
तिव्यक्तिः प्रतिभादिमत्स्वेष्वेव अलंकारेषु तत्प्रयुयुनास्यान् मनीषिणां १९ त
दर्वाचीनभेदेषु नाम्नामन्वर्थपि द्रष्टव्यः महादेवेनादिः एवमोमसूत्रः ४ अथ
रसः आलंबनोद्दीपनाख्यौ विभावः कारणं द्विधा कार्यानुभावो भावस्तस
त्मा

१ सर्वेषामलंका
राणांप्रतिद्वंद्वंप्रति
द्वंद्वस्पाणिविसठ
शाम्यलंकारांतराण्ये
सहनीयानि ३=
उभयोर्मिलितेरूप
सेवयवात् लंकरोति
पयः स्त्रीरसावेन
६= एतेषांस
वैक्रान्तं ७=
८= अन्यत्रा
संभवतः योज
नीयः ८=

र.
१०

हायो व्यभिचार्यपि १ गलद्वेद्यांतरोद्भेदं हृदयेष्वनुभावतां मिलन्मलयजालेपद१
वाह्लादं विकाशयन् २ कारणेनाथ च कार्येण च विभावाद्यैर्विभावितः आस्वाद्यमा
नैकतनुः स्थायीभावो रसः स्मृतः ३ रत्याख्यस्थायीभावात्मा वल्लभादिविभा१
वितः आलस्यौग्र्यजुगुप्साभ्यां विना संचारिभिर्युतः ४ अनुभावैः कटाक्षाद्यैरुन्मा
दाद्यैर्यथाक्रमं संभोगो विप्रलंभश्च शृंगारो द्विविधो मतः ५ हासस्थायी रसो हा
स्यो विभावाद्यैर्यथाक्रमं कौतुक्योत्फुल्लगात्रत्वबाहिस्याद्यैः समन्वितः ६
अभीष्टविप्रयोगाख्यातम्लान्यादिभिः क्रमात् विभावाद्यैर्युतः शोकस्थायी
स्यात्करुणो रसः ७ क्रोधः स्थायी रसो रौद्रो विभावाद्यैः समन्वितः मात्सर्यह
स्तनिघर्षसंमोहाद्यैर्यथाक्रमं ८ उत्साहाख्यः स्थायिभावः प्रभावादिविभा
वभूः वीरोनुभावैः स्थैर्याद्यैर्भावैर्गर्वादिभिर्युतः ९ व्याघ्रादिभिर्विभावैस्तु वे
पितायनुभावहृत् भावैर्मोहादिभिर्युक्तो भयस्थायी भयानकः १० स्थायीजु
गुप्सा बीभत्सो विभावाद्यैर्यथाक्रमं अनिष्टेक्षणनिष्ठीतिर्मोहाद्याः संमताः
क्रमात् ११ अद्भुतो विस्मयः स्थायी मायादिकविभावभूः रोमांचाद्यैर्भावैर्युतः

३

स्तंभादिर्व्यभिचारिकः १२ निर्वेदस्थायिकः शांतः सत्संगादिविभावभूः
शमादिकानुभावो यः स्तंभादिर्व्यभिचारिकः १३ रतिर्देवादिविषया संति ये
व्यभिचारिणः वेद्यमानानि गद्यंते भावाः साहित्यवेदिभिः १४ सर्वसाधार
णप्रेममयप्रायादिस्वरूपया अनौचित्याद्रसाभासा भावाभासास्तु कीर्तिताः
भावस्य शांतिरुदयः संधिः शबलता यथा काव्यस्य काञ्चनस्येव कुंकुमं का
न्तिसंपदे १५ अथ रीतयः आनर्थामध्यवासमन्यथोद्धे वरममादिभिः समा
सः स्यात्पदैर्नस्यात्समासः सर्वथापि च १७ पाञ्चाली किंच लाटी स्याद्गौडीया
च यथा रसं वैदर्भी च यथासंख्यं वक्ष्यते रीतयः स्मृताः १८ मधुरायां समासाक्रा
न्तावर्णास्युः प्रथमैर्नियुतैः लकारश्च लसंयुक्तो ह्रस्वव्यवहितौ णणौ १९ रेफो क
क्षातावर्ग्यवर्णाः हवर्णाश्च समा टते कपाक्रांतस्तवर्गः स्यात्तयोर्हापान्तः कश्चरेफः
२० सर्वेऽहृहैः सकारस्य सर्वरेफस्य सर्वथा रेफाद्धेयान्त्संयोगः परुषायां प्रशो
भतः लकारोनैव संयुक्तो लघ्वाथ मध्यानसाः ललितायां तथा शेषा भद्राणामिति
हेनयः २१ अहह भक्तोलसल्लीलीतरुणीस्मरतो रणं तर्कं चानुर्यमपरोतोक्षिमा

वीक्षेत्सर्वस्सुरसागत्वांशु वहीजडेकृशास्त्रवंजङ्कैलेनपभसं

वं. लो. ६६

शोकात्पिपासेव यथा ४२ ललनावर्णसम्पन्नेवनाद्योपमहीयसे २४ महादेवेत्यादिरसी
विशेषः षष्ठोमसमः १ हन्तिभेदैस्त्रिभिर्ज्ञात्वातोऽभिरिव जाह्नवी भारतीभाति गं-
भीराकुटिलासरलाक्वचित् २ सोमस्त्रेधा विदधानायाः स्फुटमर्थान्तरे गिरः कटाक्ष
इव लोलाक्ष्या व्याघातो व्यञ्जनात्मकः ३ अविवक्षितवाच्यस्य द्वौ भेदौ वाच्यमेव यः अ-
र्थान्तरे संक्रमितमत्यन्तं वातिरस्कृतं ३ द्वौ विवक्षितवाच्यस्य लक्ष्यालक्ष्यक्रमात्म-
कौ चत्वारिंशद्यतेरेकेन भेदाः षड्द्वानयोः क्रमात् ४ त्रिधा शब्दार्थयोर्युग्मशक्तिज-
न्मा स्फुटक्रमः रसभावतदाभासप्रमुखस्त्वस्फुटक्रमः ५ वस्त्वलङ्कारयोर्व्यक्तौ
शब्दार्थौ शब्दशक्तिजौ अर्थशक्तिसमुत्थस्य भेदा द्वादश तद्यथा ६ वस्तुतो व-
स्तु लङ्कारमलङ्कारस्तु वस्तु यत् अलङ्कारमलङ्कारो वस्तु वस्त्वभिव्यनक्ति यत् ७
वक्तुः कविनिबद्धस्य कवेर्वा प्रौढिनिर्मितः स्वसिद्धो वा व्यञ्जकोऽर्थस्त्वाद्द्विगु-
णास्ततः ८ शब्दार्थोभयशक्त्येकः सचवाक्यैकसंश्रयः पदेकदेशरचनावर्णाव-
क्र प्यपदेष्वपि ९ [illegible] प्रबन्धे चेति षोडशसौ रसाद्याश्चास्फुटक्रमः ५
श्रमसदृशस्वैकं परित्यज्यास्फुटक्रमं १० येषोऽप्यानाद्याद्विगुणास्ते सर्वांश्यपदाश्र

यात् एवं येपि ह्लादशस्य रयेशक्तिभ्यो भिदाः ११ द्वात्रिंशत् द्वादशैक षट्सवे
ध्व संकलितं द्विनेः भेदाः स्युरेकपंचाशत् संभिन्नाः स्युः सहस्रशः १२ बहुस्वरूपं तं बो
पयितव्यं यथं वक्तुरभीप्सितं स्वांकुरितमतरूपं स्वयमलंकृतं गिरः १३ कश्चित्
साधारणः कश्चिदसंख्यप्रतिबोधितः कश्चित्तटस्थः कश्चिद्द्विबोधितप्रतिबोधि
तः १४ इत्येवं बोद्धव्यविभागक्रमस्तं च नविधं उपेक्षानिक्षवाभ्यां च हि पाता
कारितं मतं १५ भूतादिकालभेदेन निक्षवः स्यात्कथा अनेनापि प्रभेदेन व्यक्ति ने
वल्लीविजृंभते १६ नानाप्रभेदानि यत्तानि व्यक्तिलक्षणादिना अर्थ्येयमनंपयं
वक्तितद्व्यांग्यांगमिष्यते १७ महादेवेत्यादिसमस्तैनेति विशेषः समस्तोभय
षः १ यद्व्याप्यमानं मनसस्तेभिमायैस्तनोधृतिः अन्यपीतगणीभूतव्यंगमापतः
तिस्त्रिधा २ व्यक्तिरेवव्यक्तिविशिष्टांगः कश्चिदन्यः स्वभावतः कश्चिद्व्यक्ततरस्मात्रेस
विमुंचतिवाहतां अस्तुवत्कल्पयेद्व्यंग्यांतरसंक्रमितादिकं विस्तृतः किमपाना
यसत्वयाक्रमस्तसंभवः ३ अपरांगं रसादेश्चेदगमस्य हृत्सादिकं द्राहामनकच
काश्मीरलिप्तं भित्तमरः शरैः ४ तथा वाच्यस्य सिद्ध्यंगं नौ रेख्यावाति पेर्पया स

चं. त्रिमन्तरशिंथीशस्तवन्तिव्याधिवारिधिं ५ अस्फुटं स्तनयोरत्र कोकसादृश्यवन्मत
लो. म् कोकौ माकन्दमनन्दं मानसं मम गाहते ६ संदिग्धं यदि संदेहो देव्या इत्यत्र पोरिव
२८ संभ्रमेण नयनेनास्याः श्रवणोत्तंसपद्मिका ७ तुल्यप्राधान्यमिड्डतामिव वाच्येन साम्यभृत
कान्ते त्वदाननरुचा म्लानमेति सरोरुहं ८ असुंदरं यदि व्यंग्यं स्याद्वाच्यादमनोहरं।
मत्स्यामीलद्भोजे चक्रः कान्तां विलोकते ९ काक्वा स्यप्रणतो मोधिवद्यमायतनावणाः
इत्यगुथा गुणीभूतव्यंग्यमंगीकृतं बुधैः १० महादेवेत्यादि· अष्टमो मयूखः ८ लक्ष्या
ध्यस्याविवक्षायां हर्षे गौर्वाहीक इतिः प्रयोजनाद्वा संबद्धं वदन्ती लक्षणा मता १ ल
क्षणीयस्वशब्दस्यामीलनामीलने द्विधा लक्षणा सा त्रिधा सिद्ध साध्यसाध्यप्रभेद
तः २ स्फुटास्फुटप्रभेदेन प्रयोजनमपि द्विधा त्रिः स्फुटं तटस्थत्वादर्थगतत्वात् द्वि
धाद्भुतः ३ लक्ष्यलक्षकनिष्ठत्वादर्थसंस्थमपि द्विधा लक्षकस्थं स्फुटं यत्र सावि
२८८ वक्षे लक्षणीनता ४ अस्फुटत्वं तटस्थत्वं लक्ष्यस्थेवमन्यथा च अन्या क्लिष्टेति चः
काशांकिरुक्ताचतुर्विधा ५ इन्दुरेवैष तद्द्रमकर्षील लक्ष्यते मुखे प्रदीपं वहदेयम
त्रतटस्थं मंगलोदयः ६ घटोयं द्दम्यपद्मादौ स्फुटं नास्ति प्रयोजनं अस्मत्संक्रमि १२

स्यादौ लक्ष्यस्य तिहद्यता ७ अभिमत्योत्तस्तनियानान्नयाकारप्रतीतितः कार्यका
रणाभावात्तु वाच्यवाचकभावतः ८ इत्येवमादेः संबंधात् किं वान्यस्माच्च तदर्थतः ।
साटणात्समवाययात्स्याद्देपरीत्यात् क्रियान्वयात् ९ सारोपाध्यवसानाभ्यां गौणा क्ष
देएयकृत्पृथक् गौणा सारोपमहद्दिममिदमत्तुमितीदृशी १० गौणा साध्यवसाने
स्यादिदंडेरेवेदमीदृशं मुहं सारोपमहद्दिमाशुद्धतमितीदृशी ११ मुहं साध्यवसा
नेस्यादाशुरेवेदमीदृशम् उपादानार्थलोहोरेहेचाम्ये इति षड्विधा १२ कुन्ताविशन्तिगंगायां घोषो निवसतीति च लक्ष्यलक्षकवेणि स्यात् वेणि स्यात् द्विविधा पुनः
१३ सव्यक्तं काव्यमव्यक्तं विद्यास्थिरत्वस्थचनम् तथा सहेतुकं तथा भेदभिन्नाचकुत्र
चित् १४ सौन्दर्यं गोवृकन्दर्पः सावमूढं निमपीरतिः प्राह पदार्थेवाक्यार्थे संख्या
याकारकोतथा १५ लिंगवेषमतं कारं क्रमबीजं तयास्थिता महादेवस्यादि । इति
वंशालोके नवमोमुखः ९ धर्मं किंचित्स्वरूपसमायः शास्त्रः प्रवर्त्तते यथार्थं सदृशा
वहे शास्त्रसामभियाविदुः १ जात्या गुणेन क्रियया वस्तयोगेन संज्ञया निर्दिष्टस्तव मन्ये
तेषादि यामभिधान्तुया २ गौर्नीलः पाचको दण्डी डित्थः कंसमतक्रमात् कथं हि नाति

गौरिति नीलः पाचकः इत्येवं योगेन संज्ञयादि

चं: लो: १२

कंसारिर्नरकं च समाश्रितं २ नयोगाद्दृशायतनं ने… निकेतनम् हृद्यानि दृंशाशाह्लो
यं मुखेयाख्याभिधायया ४ पीयूषवर्षप्रभवं चंद्रालोकं मनोहरं स्वयानि धानमासा
द्यस्रयमंविलुयाममुदम् ५ जयंतियाज्ञिकश्रीमन्महादेवांगजन्मनः सूक्तापीयूषव
र्षस्य जयदेवकवेर्गिरः ६ महादेवः सत्रप्रमुखमखविद्यैकचतुरः सुमित्रानंदभक्ति
प्रणिहितमतिर्यस्य पितरो मतीनक्तेनासौ सुकविजयदेवेन रचितं चिरं चन्द्रालोकं
सुखयतु मनो वेदेशा दिशाः ७ इति श्रीपीयूषवर्षपंडितजयदेवविरचिते चंद्रालोके
ऽभियास्तवपोदशमोमयूखः समाप्तः १ ॥ ॥ ॥ ॥

13